

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РИНКУ ПРАЦІ

METHODOLOGY OF ASSESSMENT OF THE SOCIAL SECURITY IN THE LABOR MARKET

У статті висвітлено методологію оцінки соціальної безпеки на ринку праці, що передбачає сукупність мети, завдань, принципів, процедури, алгоритму, методів аналізу індикаторів соціальної безпеки в контексті вивчення її складових, зокрема безпеки зайнятості та безпеки оплати праці. Запропоновано авторський підхід щодо проведення комплексної рейтингової оцінки рівня соціальної безпеки на ринку праці, що передбачає оцінку індикаторів безпеки зайнятості та індикаторів безпеки оплати праці із виокремленням індикаторів стимулюючого та дестимулюючого впливу та групування на цій основі (категоріальне та зональне) об'єктів оцінки. Зазначений підхід дозволяє оцінити рівень соціальної безпеки на ринку праці у регіональному вимірі, визначити належність регіону до конкретної категорії та зони загроз та обфунтувати сукупність управлінських заходів диференційовано за категоріями регіонів.

Ключові слова: соціальна безпека, ринок праці, соціальна безпека на ринку праці, методологія оцінки, оцінка соціальної безпеки, комплексна рейтингова оцінка.

The article describes the methodology of the assessment of social security in the labor market. It provides a totality of goals, objectives, principles, procedures, algorithms, methods of analysis of social security indicators in the context of studying its components, including employment and salary security. The assessment algorithm involves: formulating the goal and tasks, choosing the methodology at the beginning of the work; the process of collecting the necessary information; conducting an assessment of indicators related to both employment security and wage security, which as a result makes it possible to identify problem areas and threats. In the case of threats (dangers), it is necessary to justify directions for solving the problem in the field of social security in the labor market; otherwise, if there are no threats (dangers), it is appropriate to continue appropriate measures in the context of the state employment policy and the mechanism for the formation of social and labor relations. The author's approach to conducting a comprehensive rating assessment of the level of social security in the labor market, which provides for the assessment of employment security indicators and salary security indicators with the separation of indicators of stimulating and disincentive effects and grouping on this basis (categorical and zonal) the objects of assessment is proposed. This approach allows to evaluate the level of social security in the labor market in the regional dimension, to determine the region's affiliation to a specific category and zone of threat and to justify a totality of management measures differentiated by categories of regions. The methodology of a comprehensive rating assessment of the level of social security in the labor market of Ukraine in a regional section is characterized by universality and flexibility, which makes it possible to vary the indicators depending on the target orientation of the assessment process, as well as the ability to determine threats and dangers in the labor market that have an impact on social security. The results of the assessment can be used to determine problematic aspects and threats that hinder the development of the labor market, as well as for further justification of strategic directions for ensuring social security in the labor market.

Key words: social security, labor market, social security in the labor market, methodology of assessment, assessment of the social security, comprehensive rating assessment.

УДК 331.5.024.5 (043.5)

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-23>

Бондаревська К.В.

д.е.н., доцент,
професор кафедри соціального
забезпечення та податкової політики,
Університет митної справи та фінансів

Bondarevska Kseniia

University of Customs and Finance

Постановка проблеми. Враховуючи наявність негативних тенденцій та загроз у соціальній сфері, а також необхідність задоволення соціальних потреб суспільства в умовах невизначеності зовнішнього та внутрішнього економічного середовища, важливого значення набуває оптимізація методології оцінки соціальної безпеки та основних її складових. Вивчення стану соціальної безпеки в Україні повинно охоплювати цілу низку показників та індикаторів, що має на меті подальше формування механізму державного регулювання життєво важливих соціальних процесів, серед яких провідне місце належить таким напрямам, як подолання бідності, підвищення рівня та якості життя населення, зокрема через забезпечення ефективного функціонування та розвитку ринку праці. Формування методології оцінки рівня соціальної безпеки сприятиме визначенню основних загроз і небезпек, які гальмують соціальний розвиток держави, регіонів, суб'єктів господарювання, індивідів, а також висвітленню

пріоритетних напрямів щодо покращення існуючої ситуації. Питання оцінки рівня соціальної безпеки набуває особливої актуальності в умовах війни в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням методологічних аспектів оцінки соціальної безпеки присвячені праці таких вчених як: О. Грішнова, І. Гнибіденко, Л. Ільчук, А. Квілінський, А. Колот, Ю. Краснокутська, Л. Лісогор, О. Новікова, І. Писаревський, О. Сидорчук, Ю. Харазішвілі, а також інших науковців [1–5]. У той же час, враховуючи наявність численних загроз і проблемних явищ на ринку праці України, постає об'єктивна необхідність розробки методології оцінки рівня соціальної безпеки саме у контексті розвитку ринку праці. Так, визначення методологічних підходів щодо оцінки стану ринку праці та інших соціальних складових національної безпеки в Україні надасть можливість своєчасного реагування на виявлені загрози та небезпеки соціального характеру.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка методології оцінки соціальної безпеки на ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. З урахуванням конкретизації методології дослідження соціальної безпеки саме в аспекті її оцінки, можна констатувати той факт, що методологія покликана визначати процедуру, технологію процесу. Схожої думки дотримується Л. І. Ільчук, яка вважає, що «формування відповідної системи показників та індикаторів соціальної безпеки та методики їх розрахунків є певною мірою намаганням здійснення перебудови і в організаційній

структурі самого державного організму, оскільки здійснюються відповідні реальні кроки до розробки «технології забезпечення соціальної безпеки» в Україні» [3, с. 5].

На нашу думку, методологія оцінки соціальної безпеки включає в себе визначення мети, завдань, принципів, процедури, алгоритму, методів аналізу індикаторів соціальної безпеки в контексті вивчення її складових, зокрема безпеки зайнятості та безпеки оплати праці [6]. Розглянемо методологічні аспекти оцінки соціальної безпеки на ринку праці більш детально (рис. 1). Виходячи із зазначеної на рисунку 1 мети і завдань оцінки соціаль-

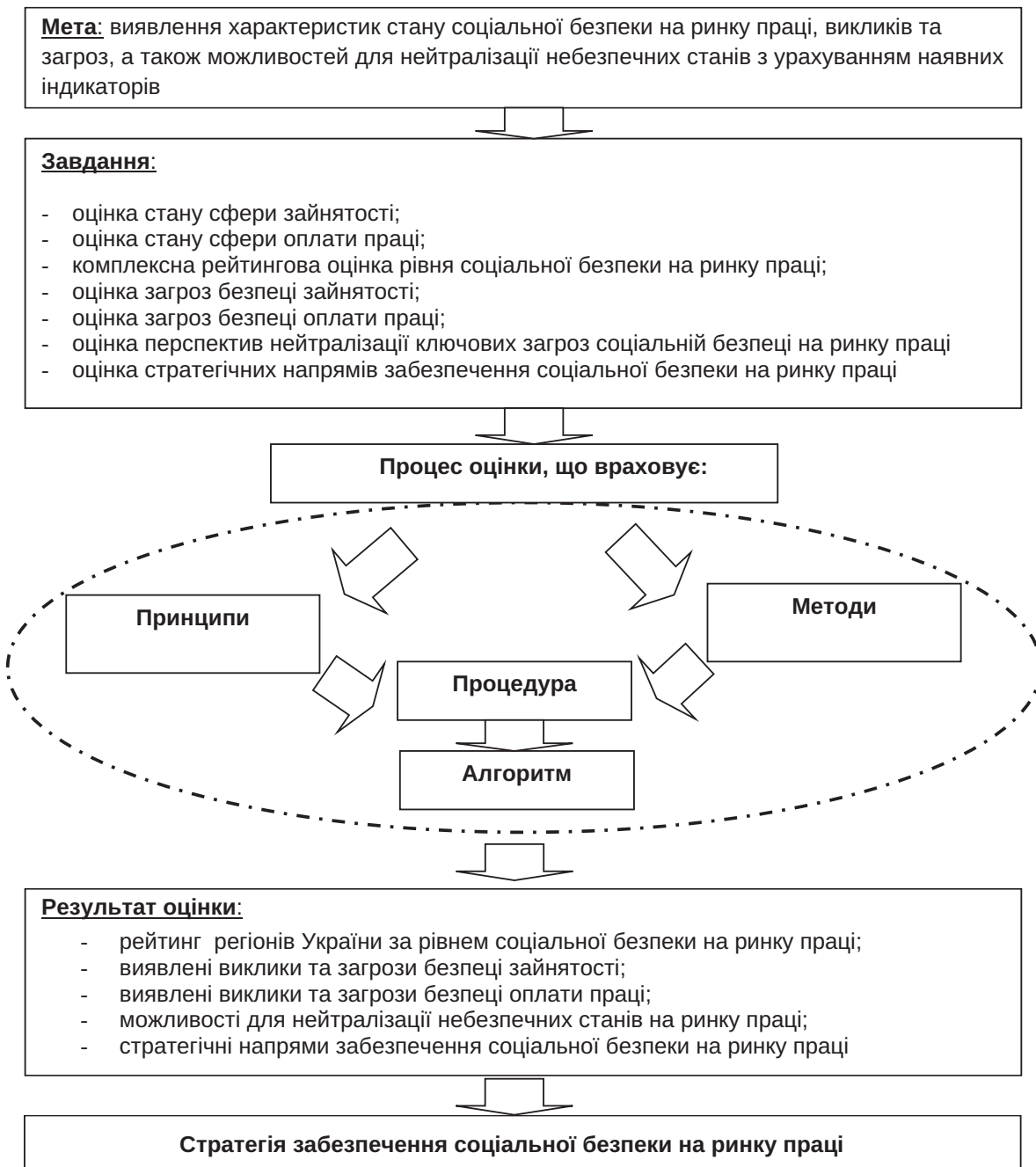

Рис. 1. Методологія оцінки соціальної безпеки на ринку праці

Джерело: розробка автора [6]

ної безпеки на ринку праці, необхідно визначити особливості самого процесу оцінки, що базується на відповідних принципах і методах. Вважаємо, що основними принципами оцінки соціальної безпеки в контексті розвитку ринку праці є:

- об'єктивність оцінки, що базується на достовірності та точності інформації;
- самодостатність показників (індикаторів) соціальної безпеки, що означає відсутність дублювання показників, які застосовуються з метою діагностики;
- комплексність, що враховує застосування таких індикаторів, які здатні комплексно відобразити стан всіх складових соціальної безпеки на ринку праці;
- обмеженість кількості показників, що застосовується з метою спрощення процедури оцінки та фіксації уваги лише на ключових, пріоритетних індикаторах.

Методи оцінки являють собою порядок конкретних розрахунків за допомогою відповідних дій, способів та прийомів. Вважаємо, що основою методики оцінки соціальної безпеки на ринку праці є аналіз відповідних індикаторів, зокрема у сфері безпеки зайнятості та безпеки оплати праці, а також розрахунок комплексної рейтингової оцінки рівня соціальної безпеки на ринку праці.

Процедура оцінки при цьому включає вибір методів та врахування основних принципів діагностики соціальної безпеки, визначення інститутів, відповідальних за збір інформації, проведення оцінки та обґрунтування результатів.

Крім того, процедура передбачає відповідний алгоритм та проходить певні етапи:

- I. Підготовчий етап, на якому відбувається формування мети і завдань, вибір методики оцінки.
- II. Збір інформації, що передбачає використання інформаційних джерел, які нададуть можливість обчислення необхідних індикаторів.
- III. Аналіз і обробка інформації, проведення оцінки (розрахунок індикаторів безпеки зайнятості та безпеки оплати праці, а також інтегрального індексу соціальної безпеки на ринку праці).
- IV. Визначення результатів та обґрунтування висновків, а також висвітлення можливих напрямів щодо покращення ситуації.

Алгоритм проведення оцінки передбачає: формулювання мети і завдань, вибір методики на початку роботи; процес збору необхідної інформації; проведення оцінки індикаторів, що стосуються як безпеки зайнятості, так і безпеки оплати праці, що в результаті дає можливість виявити проблемні зони та загрози. У випадку наявності загроз (небезпеки) необхідним є обґрунтування напрямів вирішення проблеми у сфері соціальної безпеки на ринку праці; в іншому випадку, якщо загрози (небезпеки) відсутні, доцільним є продовження відповідних заходів в контексті державної політики

зайнятості та механізму формування соціально-трудова відносин.

Одним із найбільш актуальних питань сьогодення є формування методики оцінки соціальної безпеки на ринку праці з урахуванням регіональних особливостей розвитку відповідних складових, які можуть відображати рівень безпеки зайнятості та безпеки оплати праці.

Розпорядженням Кабінету міністрів України від 1 квітня 2004 року № 208-р було схвалено Концепцію створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання, яка «визначає основні засади створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання з урахуванням досвіду міжнародних рейтингових агентств, результати роботи яких використовуються інвесторами на міжнародних фінансових ринках» та «запроваджується в Україні для визначення кредитного ризику», що «дасть змогу інвесторам визначити інвестиційну привабливість її об'єктів» [7]. Однак слід зазначити, що дана методика рейтингової оцінки не враховує важливі аспекти зайнятості та соціально-трудова відносин, а концентрується на фінансових індикаторах, що надають можливість проаналізувати ефективність грошово-кредитної, бюджетної, податкової політики держави. Щодо оцінки економічних показників регіонів, у якості індикаторів, які можуть засвідчити окремі аспекти ринку праці, аналізу підлягають чисельність та структура непрацевдатного населення, рівень доходу та валового ВВП на душу населення. Таким чином, дана оцінка не буде у повній мірі відображати основні проблеми сучасного ринку праці України.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», з метою оцінки ефективності ринку праці використовуються показники: продуктивність праці (%), рівень безробіття населення у віці 15–70 років (за методологією МОП), у % до економічно активного населення відповідного віку; рівень зайнятості населення у віці 15–70 років (за методологією МОП); співвідношення прийнятих працівників до вибулих (%), у % до економічно активного населення відповідного віку; індекс реальної заробітної плати (% до попереднього року); співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати до фонду оплати праці (у % за останній місяць звітного року) [8].

На нашу думку, вищезазначений перелік оціночних показників не в повній мірі задовольняє потребу у визначенні ключових проблем ринку праці, зокрема в контексті його соціальної безпеки.

Пропонуємо авторський підхід щодо механізму проведення комплексної рейтингової оцінки соці-

альної безпеки на ринку праці за регіонами України. Основними відмінностями даної методики є:

1) акцентування на індикаторах, які відображають безпекові загрози та ризики;

2) універсальність та гнучкість методики, що дозволяє варіювати (змінювати) індикатори, включені до неї, у відповідності до поставленої мети та завдань оцінки.

Таким чином, в рамках комплексної рейтингової оцінки доцільним є визначення характеристик ринку праці за основними його індикаторами, які здійснюють як позитивний, так і негативний вплив на рівень соціальної безпеки на ринку праці; оцінка «проблемних» індикаторів як у сфері безпеки зайнятості, так і у сфері безпеки оплати праці; визначення місця кожного регіону України у загальному рейтингу та віднесення його до відповідної зони (категорії). Запропонована нами процедура проведення комплексної рейтингової оцінки включає шість етапів. Спочатку проводиться вибір ключових індикаторів та їх поділ на стимулятори (індикатори, які здійснюють позитивний вплив на рівень соціальної безпеки на ринку праці) та дестимулятори (індикатори, які відповідно здійснюють негативний вплив). Надалі відбувається збір необхідної статистичної інформації та визначення цифрових значень індикаторів, після чого проводиться вибір еталонних значень по кожному індикатору. Важливим етапом оцінки є стандартизація показників, що являє собою розрахунок співвідношення фактичних регіональних індикаторів до еталонних. Дана процедура здійснюється з метою дотримання вимоги однорідності виміру досліджуваної сукупності даних. Саме тому обов'язковим є врахування результатів стандартизації при розрахунку рейтингової оцінки, згідно з якою і відбувається ранжування регіонів та визначення місця кожного з них у загальнонаціональному рейтингу.

Метою проведення комплексної рейтингової оцінки є визначення рейтингової структури регіонів України стосовно основних показників функціонування ринку праці, які відображають рівень соціальної безпеки на ринку праці.

Серед основних завдань оцінки слід відзначити наступні:

– визначення рівня соціальної безпеки на ринку праці за основними індикаторами безпеки зайнятості та безпеки оплати праці;

– висвітлення «проблемних» індикаторів забезпечення безпеки зайнятості та безпеки оплати праці;

– визначення місця кожного регіону України у загальному рейтингу.

Вважаємо за доцільне обрати 6 ключових показників ефективності ринку праці, серед яких представлені *індикатори безпеки зайнятості* (тобто ті, які надають інформацію щодо рівня попиту та пропозиції робочої сили та відобража-

ють явища зайнятості і безробіття) та *індикатори безпеки оплати праці* (надають інформацію про стан та проблеми у сфері виплати заробітної плати, яка є ціною робочої сили на ринку праці). Крім того, всі 6 індикаторів поділяються на показники, високі значення яких здійснюють позитивний вплив на рівень соціальної безпеки на ринку праці (стимулятори) та показники, високі значення яких впливають негативно (дестимулятори).

Відтак, проведення комплексної рейтингової оцінки буде відбуватися за наступними індикаторами: рівень зайнятості населення, % (*стимулятор у сфері безпеки зайнятості*); рівень безробіття, % (*дестимулятор у сфері безпеки зайнятості*); середньооблікова чисельність працівників, осіб (*стимулятор у сфері безпеки зайнятості*); середньомісячна номінальна заробітна плата, грн. (*стимулятор у сфері безпеки оплати праці*); індекс реальної заробітної плати, % (*стимулятор у сфері безпеки оплати праці*); співвідношення середньомісячної номінальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, разів (*стимулятор у сфері безпеки оплати праці*). Таким чином, до аналізу пропонується по три індикатора у сферах безпеки зайнятості та безпеки оплати праці з орієнтацією на показники-стимулятори (табл. 1).

З метою визначення рейтингу кожного регіону України за рівнем соціальної безпеки на ринку праці пропонуємо використовувати формулу [9]:

$$R_i = \sqrt[n]{\sum_{j=1}^n (1 - X_{ij})^2} = \sqrt{(1 - X_{1j})^2 + (1 - X_{2j})^2 + (1 - X_{3j})^2 + \dots + (1 - X_{nj})^2}, \quad (1)$$

де R_i – рейтингова оцінка для i -ї області;

X_{ij} – стандартизовані j -показники по i -й області, що аналізується.

Згідно методикою, найвищий рейтинг має той регіон, значення R_i якого є мінімальним, тобто області ранжуються в порядку зменшення рівня рейтингу [9]. Таким чином відбувається визначення місця кожного регіону у загальному рейтингу. Підсумкова рейтингова оцінка регіонів за критерієм соціальної безпеки на ринку праці враховує ключові показники ефективності його функціонування, враховуючи фактори забезпечення безпеки зайнятості та безпеки оплати праці.

З метою більш глибокого вивчення регіональних особливостей розвитку ринку праці вважаємо доцільним поділ регіонів України на категорії (зони) за результатами рейтингової оцінки. Дослідники І. О. Цимбалюк та О. В. Уніга пропонують визначати оптимальну кількість груп з приблизно рівними інтервалами за допомогою формули американського вченого Стерджеса:

$$m = 1 + 3,332 \lg n, \quad (2)$$

де m – кількість інтервалів; n – обсяг сукупності.

Індикатори соціальної безпеки на ринку праці та їх характеристики

№	Індикатори	Сфера соціальної безпеки на ринку праці	Джерело інформації	Очікуваний результат
1	Рівень зайнятості населення	Безпека зайнятості	Статистичний збірник «Економічна активність населення», «Робоча сила України» за відповідний рік	→ max
2	Рівень безробіття	Безпека зайнятості	Статистичний збірник «Економічна активність населення», «Робоча сила України» за відповідний рік	→ min
3	Середньооблікова чисельність працівників	Безпека зайнятості	Статистичний збірник «Праця України» за відповідний рік	→ max
4	Середньомісячна заробітна плата	Безпека оплати праці	Статистичний збірник «Праця України» за відповідний рік	→ max
5	Індекс реальної заробітної плати	Безпека оплати праці	Статистичний збірник «Праця України» за відповідний рік	→ max
6	Відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу	Безпека оплати праці	Статистичний збірник «Праця України» за відповідний рік, Закон України про Державний бюджет України на відповідний рік	→ max

Джерело: розробка автора [6]

При цьому ширина інтервалу h визначається за формулою:

$$h = (x_{max} - x_{min}) / m, \quad (3)$$

де x_{max} , x_{min} – найбільше та найменше значення ознаки у сукупності [10].

В ході визначення кількості груп мають бути дотримані основні вимоги до їх формування, зокрема необхідність якісної однорідності визначених груп та відносно велика кількість одиниць у кожній групі. Таким чином, обчислюється кількість груп та розраховується величина інтервалу, після чого визначаються категорії (зони), до яких відносяться регіони згідно їх рівня соціальної безпеки на ринку праці. З метою комплексного вивчення стану соціальної безпеки на ринку праці у регіонах України вважаємо за доцільне проводити дослідження за декілька років для вивчення динаміки покращення / погіршення ситуації.

Висновки з проведеного дослідження. Розроблена методологія оцінки соціальної безпеки на ринку праці передбачає сукупність мети, завдань, принципів, процедури, алгоритму, методів аналізу індикаторів соціальної безпеки в контексті вивчення її складових, зокрема безпеки зайнятості та безпеки оплати праці. Запропонований авторський підхід щодо проведення комплексної рейтингової оцінки рівня соціальної безпеки на ринку праці передбачає оцінку індикаторів безпеки зайнятості та індикаторів безпеки оплати праці із виокремленням індикаторів стимулюючого та дестимулюючого впливу та групування на цій основі (категоріальне та зональне) об'єктів оцінки. Зазначений підхід дозволяє оцінити рівень соціальної безпеки на ринку праці у регіональному вимірі, визначити при-

належність регіону до конкретної категорії та зони загроз та обґрунтувати сукупність управлінських заходів диференційовано за категоріями регіонів.

Методика комплексної рейтингової оцінки рівня соціальної безпеки на ринку праці України у регіональному розрізі відрізняється універсальністю та гнучкістю, що дає можливість варіації індикаторів в залежності від цільової спрямованості процесу оцінювання, а також можливість визначити загрози та небезпеки на ринку праці, що здійснюють вплив на соціальну безпеку. Результати оцінювання можуть застосовуватися з метою визначення проблемних аспектів і загроз, які перешкоджають розвитку ринку праці, а також задля подальшого обґрунтування стратегічних напрямів забезпечення соціальної безпеки на ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Kharazishvili Y., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*. 2020. Vol. 12, 8953.
2. Гнибіденко І. Ф., Колот А. М., Новікова О. Ф. та ін. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 292 с.
3. Ільчук Л. І. Показники соціальної безпеки в соціальній політиці України: теоретичні та методологічні підходи до їх розрахунку. *SOCIOPROSTIP: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2016. № 5. С. 4–9.
4. Писаревський І. М., Краснокутська Ю. В. Складові комплексного моніторингу ринку праці. *Соціальна економіка*. 2017. Вип. 53 (1). С. 110–114.

5. Лісогор Л. С. Прогнозування розвитку ринку праці в Україні: проблеми та перспективи. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2012. №1. С. 54–56.

6. Бондаревська К. В. Стратегія забезпечення соціальної безпеки на ринку праці України. Дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра екон.наук, Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021.

7. Про схвалення Концепції створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2004 р. N 208-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2004-%D1%80#Text>.

8. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF>.

9. Бондаревська К. В. Оцінка рівня соціальної безпеки на ринку праці України та напрями її забезпечення. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 101–104.

10. Цимбалюк І. О., Уніга О. В. Методичні підходи до оцінювання розвитку ринку праці прикордонного регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 18. С. 235–240.

REFERENCES:

1. Kharazishvili Y., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. (2020) Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*, vol. 12. 8953.

2. Hnybidenko I. F., Kolot A. M., Novikova O. F. (2006) *Sotsialna bezpeka: teoriia ta ukrainska praktyka: monohrafiia* [Social security: theory and Ukrainian practice]. Kyiv: KNEU, 292 p. (in Ukrainian)

3. Ilchuk L. I. (2016) *Pokaznyky sotsialnoi bezpeky v sotsialnii politytsi Ukrainy: teoretychni ta metodolohichni pidkhody do yikh rozrakhunku* [Indicators of social security in the social policy of Ukraine: theoretical and methodological approaches to their calculation]. *SOCIO-PROSTIR: mizhdystyplinarnyi elektronnyi zbirnyk naukovykh prats z sotsiologii ta sotsialnoi roboty*, vol. 5, pp. 4–9. (in Ukrainian)

4. Pysarevskiy I. M., Krasnokutska Yu. V. (2017) Skladovi kompleksnoho monitorynhu rynku pratsi [Components of comprehensive monitoring of the labor market]. *Sotsialna ekonomika*, vol. 53 (1), pp. 110–114. (in Ukrainian)

5. Lisohor L. S. (2012) *Prohnozuvannia rozvytku rynku pratsi v Ukraini: problemy ta perspektyvy* [Forecasting the development of the labor market in Ukraine: problems and perspectives]. *Rynok pratsi ta zainiatist naseleennia*, vol. 1, pp. 54–56. (in Ukrainian)

6. Bondarevska K. V. (2021) *Stratehiia zabezpechennia sotsialnoi bezpeky na rynku pratsi Ukrainy* [Strategy of implementation of social security in the labor market of Ukraine]. *Dysertatsiia na zdobuttia nauk.stupenia d-ra ekon. nauk* [Dissertation on the receipt of the scientific degree of doctor of economic sciences]. Vinnytsia: Vasyli' Stus Donetsk National University.

7. *Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia systemy reitynhovoї otsinky rehioniv, haluzei natsionalnoi ekonomiky, subiektiv hospodariuvannia. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy* (2004) [On the approval of the Concept of creation of a rating assessment system of regions, branches of the national economy, economic entities. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. No. 208-r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2004-%D1%80#Text>. (in Ukrainian)

8. *Pro zatverdzhennia Poriadku ta Metodyky provedennia monito-rynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* (2015) [On the approval of the Procedure and Methodology for monitoring and evaluating the effectiveness of the implementation of the state regional policy: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. No. 856. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF>. (in Ukrainian)

9. Bondarevska K. V. (2019) *Otsinka rivnia sotsialnoi bezpeky na rynku pratsi Ukrainy ta napriamy yii zabezpechennia* [Assessment of the level of social security in the labor market of Ukraine and directions for its provision]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 2 (37), pp. 101–104. (in Ukrainian)

10. Tsymbaliuk I. O., Uniha O. V. (2017) *Metodychni pidkhody do otsiniuvannia rozvytku rynku pratsi prykorдонного rehionu* [Methodical approaches to assessing the labor market development of the border region]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 18, pp. 235–240. (in Ukrainian)